

Mariusz Nyk*

WYNAGRODZENIE W KONTEKŚCIE PRZEPISÓW PODATKOWYCH. ANALIZA PORÓWNAWCZA POLSKA – NIEMCY

REWARD in CONTEXT OF TAX REGULATION. COMPARATIVE ANALYSIS POLAND – GERMAN

Abstract

Reward presents this economic largeness, which (who) wakes up huge argumentations obliged own in context of feature that, determinant eats forming, significant, as well as correct definition.

It is not possible to ascertain directly, that countries are characterized about superior degree of economic development more restrictive, as well as in range of taxation of reward liberal politics fiscal. Range is determinant for formulating tax system about differentiated character having feature not only social stymulant but also economic (fiscal).

Elaboration has appearance of difference on purpose and between system of taxation of reward in poland similarities and in Germany. Thesis, which will be verified in the present elaboration, there is following in development among -economic significant socially polish.

Słowa kluczowe: płace, stopa bezrobocia, wahania sezonowe na rynku pracy, rynek pracy, wynagrodzenia

Numer klasyfikacji JEL: E24

Wstęp

Wynagrodzenie stanowi tę wielkość ekonomiczną, która budzi ogromne kontrowersje w kontekście cech jakie powinno posiadać, determinant je kształtujących, jego znaczącej dyferencjacji, jak również prawidłowego zdefiniowania.

Płaca jest również przedmiotem wielu analiz, ekspertyz przez pryzmat obciążeń podatkowych i paropodatkowych. Kształtowanie się wynagrodzeń w obrębie stanowionego prawa pozwala dostrzec znaczące różnice pomiędzy krajami, choćby ze względu na suwerenność polityki fiskalnej. To zróżnicowanie jest podyktowane w głównej mierze wyznaczonymi celami prowadzonej polityki gospodarczej poszczególnych gospodarek.

Nie można wprost stwierdzić, iż kraje o wyższym stopniu rozwoju gospodarczego charakteryzują się bardziej restrykcyjną, czy też liberalną polityką fiskalną w zakresie opodatkowania wynagrodzeń. Wyznacznikiem dla formułowania systemu podatkowego jest szereg stymulant o zróżnicowanym charakterze, mających cechy nie tylko społeczne, ale również ekonomiczne (fiskalne).

Opracowanie ma na celu ukazanie różnic i podobieństw między systemem opodatkowania wynagrodzenia w Polsce i w Niemczech. Hipoteza, która zostanie zweryfikowana w niniejszym opracowaniu, jest następująca: *Znacząca dyferencjacja w*

* Adiunkt, Katedra Polityki Ekonomicznej, Uniwersytet Łódzki, Instytut Gospodarki Przestrzennej, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny

rozwoju społeczno-gospodarczym pomiędzy Polską a Niemcami oznacza występowanie różnic w rozwiązaniach systemowych opodatkowania wynagrodzeń. Taksacja tej tezy oparta zostanie na studiach przypadku, pozwalających dokonać analizy porównawczej.

Zarys sytuacji społeczno-gospodarczej w Polsce i w Niemczech

Przedstawienie zmian zachodzących w gospodarce danego kraju może odbyć się poprzez analizę szeregu wskaźników oraz wielkości o charakterze mikro- i makroekonomicznym. Dla realizacji celu opracowania uwaga zostanie skupiona na kilku, zdaniem autora, najważniejszych kategoriach społeczno-ekonomicznych, oraz zmianach w ich obrębie zachodzących. Sytuacja gospodarcza zostanie przedstawiona przez pryzmat zmian na rynku pracy, polityki wynagrodzeń, kształtowania się poziomu cen, handlu zagranicznego, dynamiki sektora przemysłowego oraz stanu budżetu państwa.

W 2011 r. polska gospodarka rozwijała się w dość wysokim - biorąc pod uwagę niekorzystne uwarunkowania zewnętrzne - tempie 4,3 %, wyższym niż w 2010 r. (3,9 %). W Unii Europejskiej nastąpiło w tym czasie spowolnienie tempa wzrostu z 2,0 % w 2010 r. do 1,5 % w 2011 r. Wzrost gospodarczy w Polsce był napędzany w 2011 r. przez konsumpcję i inwestycje, a także w mniejszym stopniu przez popyt zewnętrzny. Na rynku pracy odnotowano wzrost aktywności zawodowej ludności. Jednakże w warunkach niskiej dynamiki zatrudnienia, nastąpiło powiększenie zasobu bezrobocia, zwłaszcza wśród młodych. Widoczne było nasilenie zjawisk inflacyjnych, wywołane w dużej mierze wzrostem cen w gospodarce światowej oraz osłabieniem złotego, z negatywnymi skutkami dla poziomu dochodów realnych ludności. W konsekwencji szeregu działań ograniczających deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych, nastąpił jego znaczący spadek w relacji do PKB w porównaniu z poprzednim rokiem¹

Rok 2010 był okresem ożywienia w gospodarce światowej po recesji w 2009 r. Skala poprawy koniunktury gospodarczej na świecie była silnie zróżnicowana, ożywienie w gospodarkach rozwiniętych było słabsze niż w gospodarkach rozwijających się. W Unii Europejskiej w 2011r odnotowano wzrost PKB na poziomie 1,8 %. W strefie euro obniżyło się i tak z niezbyt wysokiego tempa wzrostu do 1,6 % w 2011 r. Silny wzrost światowych cen surowców, jaki miał miejsce w 2010 r., w tym ropy naftowej i żywności przyczynił się do globalnego wzrostu inflacji, przy czym wzrostowe tendencje na rynku surowców były w znacznym stopniu związane z czynnikami długookresowymi. Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2010 r. wyniosły 7,3 mld euro tj. o 26% mniej niż w roku

¹ *Sytuacja społeczno-gospodarcza Polski*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, marzec 2012.

poprzedzającym. Udział inwestycji bezpośrednich w PKB obniżył się z 3,2% w 2009 r. do około 2,1% w 2010 r. Niewielkiemu wzrostowi pracujących w gospodarce towarzyszyło zwiększenie liczby bezrobotnych w porównaniu z końcem 2009 r. Na skutek tego wzrosła stopa bezrobocia, zarówno rejestrowanego (12,3%), jak i wynikająca z badań aktywności ekonomicznej ludności (9,3 %). Wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia realnego w gospodarce narodowej w 2010 r. (1,5%) był niższy niż w 2009 r. Średnioroczny wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych w 2010 r. był niższy od notowanego rok wcześniej (2,6 % wobec 3,5% w 2009 r.) i był zbliżony do celu inflacyjnego NBP (2,5%). Wzrost cen wynikał głównie z podwyższenia dynamiki cen żywności i paliw. Przyspieszył on ponownie w końcu 2010 r. i na początku 2011 r., zarówno w wyniku oddziaływania czynników krajowych, jak również tendencji wzrostowej cen surowców na świecie. W rezultacie większego obniżenia się udziału dochodów budżetu państwa w PKB (o 2,7 pkt. proc.) niż wydatków (o 1,3 pkt. proc.), relacja deficytu budżetu państwa do PKB zwiększyła się z 1,8% w 2009 r. do 3,2% w 2010 r. Deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wzrósł z 7,3% PKB w 2009 r. do 7,9% PKB w 2010 r.²

W 2009 r. globalny kryzys finansowy silnie oddziaływał na gospodarkę światową, jednakże jego negatywny wpływ na sytuację makroekonomiczną w Polsce okazał się słabszy niż w przypadku większości krajów Unii Europejskiej. Mimo osłabienia tempa rozwoju w porównaniu z latami poprzednimi, Polska była jedynym krajem unijnym odnotowującym wzrost gospodarczy (1,8% w skali roku, w Unii Europejskiej spadek o 4,2%). Od strony popytowej czynnikami wzrostu gospodarczego w Polsce było spożycie, zwłaszcza indywidualne oraz handel zagraniczny. Od strony podażowej, wzrost wartości dodanej brutto o 1,9% w skali roku nastąpił w wyniku zwiększenia produkcji w usługach rynkowych o 2,5% i budownictwa o 4,7%.

W końcu 2008 r. gospodarka Polski była w lepszej sytuacji niż gospodarki wielu państw. Jednak, z uwagi na jej silne i raczej jednostronne uzależnienie od otoczenia zewnętrznego poprzez wymianę międzynarodową oraz przepływy kapitału zagranicznego, skala spowolnienia dalszego rozwoju gospodarczego Polski był silnie uwarunkowana głębokością recesji w jej otoczeniu zewnętrznym. Wiele też zależało od możliwości utrzymania silnego popytu konsumpcyjnego i realizacji planowanych inwestycji infrastrukturalnych. Na sytuację makroekonomiczną wpłynęło też znaczące osłabienie

² Informacje o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju, GUS, Warszawa, luty 2012.

złotego, zwiększające wartość zadłużenia denominowanego w walutach obcych, oraz wzmacniające odpływ kapitału.

Tabela 1: Podstawowe kategorie makroekonomiczne w latach 2004-2010 Polska – Niemcy

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Wsp.akt.zawodowej (w %):							
Polska	54,7	54,8	54	55,1	53,7	54,9	55,8
Niemcy	56,7	57,2	58,5	59,2	58,7	59,9	60,3
Stopa bezrobocia, ogółem (%):							
Polska	19	17,7	13,8	9,6	7,1	8,2	11,7
Niemcy	11	11,1	10	8,6	7,3	7,7	8,1
Stopa bezrobocia wśród osób młodych (15-24 lata) (%):							
Polska	38,4	37,8	29,8	21,7	17,3	20,6	21,3
Niemcy	15,6	15,5	13,5	11,7	9,9	11,2	11,6
Wsk.cen dóbr i usług konsumpcyjnych:							
Polska	103,5	102,1	101	102,5	104,2	103,5	102,6
Niemcy	101,6	102	101,7	102,2	102,6	100,4	101,1
Dynamika produkcji przemysł. ceny stałe, rok pop.=100:							
Polska	112,6	103,7	111,6	110,7	103,6	95,5	109
Niemcy	104,3	103	105,3	105,8	100,6	83,6	111,2
Obroty w handlu zagranicznym, udział w świecie w %:							
Polska	1	0,9	1	1,2	1,4	1,4	1,3
Niemcy	8,2	10,1	10,1	8,1	7,9	7,8	7,5
Dynamika PKB, ceny stałe rok poprz.=100:							
Polska	105,3	103,6	106,2	106,8	105,1	101,6	103,9
Niemcy	101,2	100,7	103,7	103,3	101,1	94,9	103,7

Źródło: *Rocznik Statystyczny, Przegląd międzynarodowy*, GUS, Warszawa 2005-2011.

W 2007 r. utrzymała się wysoka dynamika rozwoju gospodarczego. We wszystkich segmentach gospodarki odnotowano wzrost efektów produkcyjnych. W konsekwencji produkt krajowy brutto (PKB) zwiększył się o 6,5% (wobec 6,2% 2006 r.), a jego wartość wyniosła 1162,9 mld zł. Wzrost gospodarczy był stymulowany wysoką dynamiką popytu krajowego, który – podobnie jak w 2006 r. – zwiększył się o 7,3%.

Niemcy stanowią rozwiniętą, społeczną gospodarkę rynkową. Jest ona jedną z największych gospodarek w Europie - piąta na świecie³ (po USA, Chinach, Indiach i Japonii)³. Jest największym rynkiem zbytu w Unii Europejskiej. Od czasów industrializacji Niemcy odgrywają ważną rolę w światowej ekonomii, jako innowator i beneficjent. Niemcy były

³Rank Order – GDP (purchasing power parity), The World Factbook.

drugim największym światowym eksporterem (po Chinach) z 1,339 bln dolarów w 2011 roku i miały nadwyżkę handlową 104 mld⁴. Eksport stanowił ponad jedną trzecią produkcji krajowej. Wielkość produktu krajowego brutto (PKB) w 2011 roku wyniosła 2.498 mld EUR, co w przeliczeniu na głowę mieszkańca stanowiło około 31,1 tys. EUR. Rozwój gospodarki niemieckiej jest zależny przede wszystkim od produkcji eksportowej, nowoczesnego przemysłu i inwestycji, w mniejszym stopniu od konsumpcji. PKB Niemiec to 27% całego PKB strefy euro. Deficyt budżetowy w 2010 r. wzrósł m.in. z powodu wydatków na kreowanie popytu w okresie recesji do -3,5%. Dług publiczny osiągnął w 2010 r. poziom 83% PKB. Niemcy do 2008 r. były największym na świecie eksporterem towarów, ale w 2009 r., po spadku eksportu o około 14% straciły swą przewagę na rzecz Chin. Ponad 60% wartości wymiany handlowej ukierunkowane jest na kraje Unii Europejskiej. Po 1 maja 2004 r. nastąpił szybki wzrost wymiany handlowej z nowymi krajami członkowskimi, w tym z Polską. Coraz większego znaczenia nabierają stosunki handlowe i gospodarcze z tzw. wschodzącymi rynkami w Azji, jak Chiny i Indie. W 2011 wzrost PKB wynosił około 2,5% oraz zredukowano deficyt budżetowy do -2,3% PKB.

Traktat Akcesyjny ze Wspólnotą Europejską i jej krajami członkowskimi, który wszedł w życie w dniu 1.05.2004 r., posiada podstawowe znaczenie dla całokształtu współpracy gospodarczej i wymiany handlowej między Polską a krajami Unii Europejskiej, w tym z Niemcami. Poza tym, szereg kwestii związanych ze współpracą gospodarczą regulują bilateralne umowy międzyrządowe, uzupełniające postanowienia Traktatu Europejskiego. Są to między innymi⁵:

- umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania podatków od dochodu i od majątku (Dz.U. 2005, nr 12, poz. 90);
- umowa w sprawie popierania i wzajemnej ochrony inwestycji (Dz.U. 199,1 nr 27, poz. 116);
- traktat o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 17 czerwca 1991 r., który zawiera część gospodarczą odnoszącą się do współpracy Polski i RFN zarówno o charakterze ściśle dwustronnym, jak też wielostronnym (Dz.U. 1992, nr. 14, poz. 54).

W dwudziestą rocznicę podpisania Traktatu, w czerwcu 2011 roku, rząd Polski przyjął jubileuszową Deklarację wraz z załącznikiem zawierającym listę projektów, w tym w obszarze gospodarczym, które będą wspólnie realizowane w ciągu najbliższych lat.

⁴ The Wall Street Journal Polska, Niemcy w najgłębszej recesji od drugiej wojny światowej, Warszawa 2009.

⁵ J. Bil, K. Cisz (red.), *Gospodarka Niemiec a kraje Europy Środkowej i Wschodniej*, SGH, Warszawa 2006, s.130.

Od dwudziestu lat Niemcy pozostają pierwszym partnerem handlowym Polski. W 2010 r. obroty osiągnęły rekordowy poziom 60,7 mld Euro (wzrost wobec roku poprzedniego o 22%), w tym 31,4 mld Euro polskiego eksportu i 29,3 mld importu. Udział Niemiec w polskim eksporcie ogółem sięga 26% a w imporcie 22%. Polska jest dla Republiki Niemieckiej dziesiątym partnerem handlowym, z 2,8% udziałem w imporcie Niemiec i 3,2% udziałem w ich eksporcie ogółem. Obroty handlowe Niemiec z Polską są wyższe aniżeli obroty handlowe Niemiec z Rosją, Japonią czy Hiszpanią. W pierwszym półroczu 2011 roku wzrost wzajemnych obrotów (+15%) był nieco niższy aniżeli w roku poprzednim⁶.

System opodatkowania dochodu od osób fizycznych Polski i Niemiec jako przejaw dyferencjacji w rozwoju społeczno-gospodarczym

Polski system podatkowy jest bardzo skomplikowany i zawiły. Różnorodność obowiązujących podatków, nieustanne zmiany przepisów powodują, że problemy z interpretacją mają niekiedy doświadczeni księgowi.

Każdy obywatel Polski, który przekroczy w ciągu roku określony w odpowiednich przepisach dochód (3091 zł), zobowiązany jest do uiszczenia podatku, a co za tym idzie - do rozliczenia się z urzędem skarbowym. Jeżeli świadczy pracę w jednym zakładzie, czyli jedno źródło dochodu, to jest w komfortowa sytuacja, bo całością rozliczeń może zająć się macierzysty zakład pracy. Jeśli natomiast pojawia się dodatkowe źródło dochodu, albo też, gdy chcemy skorzystać z ulg czy odliczeń, wówczas podatnik jest zobligowany do samodzielnego rozliczenia rocznego. Identycznym restrykcją podatkowym podlegają osoby prowadzące firmy (pomijając podmioty posiadające osobowość prawną oraz rozliczające się w formie ryczałtu i wykorzystując podatek liniowy). Przed przyszłym przedsiębiorcą pojawia się szereg problemów do rozwiązania. Już na samym początku staje on przed dylematem jaką formę opodatkowania wybrać dla swojej działalności (nie każda bowiem firma może być opodatkowana w formie ryczałtu czy karty podatkowej) i jaka będzie dla niego najbardziej odpowiednia. Pojawiają się również problemy z interpretacją przepisów podatkowych.

Tabela 2: Skala podatkowa dla osób fizycznych w Polsce w latach 2008-2012

Skala podatkowa od 2009 r.		
Ponad	Do	Podatek wynosi
	85 528 zł	18% minus kwota zmniejszająca podatek 556 zł 02 gr
85 528 zł		14 839 zł 02 gr + 32% nadwyżki ponad 85 528 zł

Skala podatkowa w roku 2008		
Ponad	Do	Podatek wynosi

⁶ K. Gelles (red.), *Republika Federalna Niemiec. Ustrój, społeczeństwo, gospodarka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2012, s.48.

	44 490 zł	19% podstawy minus 586 zł 85 gr
44 490 zł	85 528 zł	7 866 zł 25 gr + 30% nadwyżki ponad 44 490 zł
85 528 zł		20 177 zł 65 gr + 40% nadwyżki ponad 85 528 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych w latach 2008-2012, art.27. (Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176.)*

Podatek dochodowy od osób fizycznych w Polsce uregulowany jest ustawą z dnia 26 lipca 1991 r. z późniejszymi zmianami. Ponadto prawa i obowiązki podatnika tego podatku wynikają z szeregu postanowień Konstytucji RP, wielu ustaw i ratyfikowanych umów międzynarodowych oraz rozporządzeń wykonawczych. Polska ustawa o podatku dochodowym od 2000 roku była nowelizowana 133 razy⁷.

Skala podatkowa określona w art. 27 ust. 1 i 1a ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych nie ma zastosowania do dochodów opodatkowanych w formach uproszczonych, lecz jedynie w odniesieniu do dochodów opodatkowanych na zasadach ogólnych. Stawki podatkowe określają wysokość podatku w stosunku do podstawy opodatkowania i mają w tym podatku charakter stawek progresywnych (progresja łączna, szczeblowa). Obecnie (od 1 stycznia 2009) wynoszą one odpowiednio: 18% i 32% – wyższą stawkę podatku płaci około 1% podatników.

Podatek dochodowy od osób fizycznych (Einkommensteuer) w Niemczech odnosi się tylko do osób fizycznych. Wyznacza się go odejmując od łącznej kwoty wszystkich dochodów zwolnienia

Przedmiotem opodatkowania w Niemczech jest dochód rozumiany jako różnica pomiędzy przychodami pomniejszonymi o koszty ich uzyskania. Osobisty obowiązek podatkowy osoby, których miejsce zamieszkania lub pobyt stały znajduje się na terytorium Republiki Federalnej Niemiec podlegają nieograniczonemu obowiązkowi podatkowemu (w myśli § 1 ust.1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych). Nieograniczonemu obowiązkowi podatkowemu (§ 1 ust.. 2) podlegają także osoby posiadające obywatelstwo niemieckie, które: nie posiadają w Niemczech stałego miejsca zamieszkania lub pobytu, i posiadają nawiązany stosunek pracy (służbowy) z krajową osobą prawną.

Tabela 5: Skala podatkowa dla osób fizycznych* w Niemczech w 2012 roku

Skala podatkowa 2012		
Ponad	Do	Podatek
	8004 € (32816 zł)	Dochód nie podlegający opodatkowaniu
8005€ (32817 zł)	52881 € (216812 zł)	14%
52882€ (216813 zł)	259730€ (1064893 zł)	42%
259731 €		45%

⁷ „Podatnicy się mylą, bo nie ma jednolitej ustawy”. *Gazeta Prawna, 2010-01-11.*

(1064894 zł)		
--------------	--	--

*według kursu, z dnia 12 kwietnia 2012r, 1€=4,10 zł

Źródło: www.finanzamt.de, 12.03.2013

Podatek dochodowy od osób fizycznych, nie prowadzących działalności gospodarczej (Lohnsteuer) nie stanowi w Niemczech odrębnego podatku, lecz zawarty jest w przepisach ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (Einkommensteuergesetz).

Na początku każdego roku podatkowego pracownik otrzymuje od gminy, do której przynależy tzw. kartę podatku od wynagrodzeń (Lohnsteuerkarte), w której określona jest przynależność pracownika do grupy podatkowej, wysokość kwoty wolnej od podatku i okres na jaki obowiązuje, liczba kwot odliczanych na każde dziecko poniżej 18 roku życia oraz wysokość podatku kościelnego. W przypadku opieki nad osobą niepełnosprawną pozostającą we wspólnym gospodarstwie domowym w karcie tej umieszczane są także przysługujące na taką osobę ryczałty uzależnione od stopnia niepełnosprawności. W przypadku jakichkolwiek zmian powstałych w trakcie roku podatkowego-kalendarzowego karta ta podlega zmianom i uzupełnieniom na wniosek składany przez pracobiorcę.

Dla celów poboru podatku od wynagrodzeń sporządzana jest corocznie podatkowa tabela rocznego wynagrodzenia (Lohnsteuertabelle), która odpowiada tabeli podatku dochodowego (Einkommensteuertarif) i zawiera takie same stawki jak w przypadku podatku dochodowego (Einkommensteuer) Podatek od wynagrodzeń pobierany jest według tabeli w zależności od częstotliwości wypłat: miesięcznie, tygodniowo czy dziennie i dotyczy wszystkich grup podatkowych.

W Niemczech obowiązuje progresywna skala podatkowa, przy czym stawka podatku zależy od wysokości dochodu do opodatkowania. W roku 2012 kwota wolna od podatku wynosiła 8004 €. Inaczej niż w Polsce, niemieckie przepisy podatkowe nie określają wprost stawki podatku w procentach. Po dokonaniu stosownych obliczeń dla dochodu na poziomie 8005€ uzyskuje się stawkę podatku na poziomie 14%, która rośnie aż do stawki 42% dla dochodów równych i przekraczających kwotę 52.882 €. Dochód powyżej 250.731€ opodatkowany jest liniową stawką wynoszącą 45%.

W Niemczech, inaczej niż w Polsce, podatnik ustalając dochód do opodatkowania ma prawo uwzględnić koszty, które faktycznie poniósł w celu uzyskania dochodu, jakim jest wynagrodzenie ze stosunku pracy, jeżeli ich faktyczna udokumentowana kwota przekracza kwotę kosztów ryczałtowych wynoszącą 1000€ w roku 2012.

Kosztami tymi mogą być również wydatki poniesione w związku z ubieganiem się o posadę, jak koszty zdjęć do CV, kserokopie wymaganych dokumentów, koszty dojazdu na

miejsce rozmowy kwalifikacyjnej, pod warunkiem, iż starania te zakończą się zawarciem umowy o pracę. Niemieckie prawo podatkowe przewiduje również ryczałtowe koszty związane z dojazdem pracownika do miejsca pracy samochodem, motorem, a nawet rowerem, których wysokości zależna jest od ilości kilometrów, jakie dziennie pokonuje pracownik oraz stawek za 1 km określonych w przepisach niemieckiego prawa podatkowego.

Problemy rachuby płac – analiza porównawcza

Kształtowanie się wynagrodzeń to intrygująca kwestia również z punktu widzenia fiskalnego. W tym obszarze, podobnie jak w innych procesach społeczno-ekonomicznych, na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci można zaobserwować zmiany, które charakteryzują się coraz większym stopniem komplikacji oraz restrykcji. Nie ulega najmniejszej wątpliwości, iż poza tym, że wynagrodzenie stanowi dochód pracownika, to z drugiej strony jest kosztem dla przedsiębiorcy (pracodawcy). Decydując się na tworzenie miejsc pracy należy liczyć się z kosztami płac i składników pochodnych – kosztów osobowych, utrzymania stanowisk pracy. Trudno wyobrazić sobie funkcjonowanie i dynamiczny rozwój przedsiębiorstwa bez pracowników. Przedsiębiorca z reguły ocenia wysokość płac i kosztów osobowych na tle osiągniętych wyników, ale również przez pryzmat obciążeń fiskalnych. Niektóre z tych nakładów są traktowane jak inwestycje, mogące przynieść efekty w przyszłości. Istotna jest relacja pomiędzy płacą a efektami.

W Polsce płaca w postaci wynagrodzenia brutto pracownika stanowi jedynie część kosztów osobowych przedsiębiorstwa. Jest to część przeważająca, ale mająca wpływ na koszty pochodne. Pracodawcy są zainteresowani kształtowaniem się kosztów pochodnych płac,

Ocenia się, że w Polsce koszt osobowy utrzymania jednego pracownika wynosi około 150% płacy brutto⁸. Każdy przedsiębiorca porównuje nakłady finansowe ze spodziewanymi efektami zamierzeń i planów, wykorzystując przy tym odpowiednie metody obliczeń w różnych wariantach. Przyjmując jako kryterium maksymalizację efektu przy określonych nakładach – mamy do czynienia z wariantem efektywnościowym. Jeżeli jako kryterium przyjmie się minimalizację kosztów przy planowanym efekcie, wówczas będzie to wariant oszczędnościowy. Jednak można przyjąć wariant optymalny, w którym dokonuje się optymalizacji nakładów i efektów. Ideą optymalnego rozwiązania jest poszukiwanie punktu równowagi, poza którym nie opłaca się zwiększać nakładów – gdy krańcowy koszt pracy będzie tożsamy z krańcowym przychodem z pracy.

⁸ W. Sasin, *Wszystko o płacach*, Sigma, Skierniewice 2012, s. 38

Akty prawne, regulujące kwestie opodatkowania dochodu, ustalają podmiot podatku (strony państwo-pracownik), przedmiot podatku (płaca powodująca powstanie obowiązku podatkowego), podstawę opodatkowania (ujęcie wartościowe), stawkę podatkową lub paropodatkową (pozwala na określenie wysokości podatku)⁹.

W Niemczech, podobnie jak w Polsce, za pracownika najemnego podatek odprowadza pracodawca. Podatki i składki na ubezpieczenie społeczne w Niemczech stanowią około 40% płacy pracownika.

Niemieckie przepisy umożliwiają pracownikom szereg odliczeń. W pierwszej kolejności można odpisać od podatku pełną kwotę wydatków na tzw. zabezpieczenie społeczne, co w praktyce oznacza składki na kasę chorych, ubezpieczenie opiekuńcze, ubezpieczenie na wypadek bezrobocia i wystąpienia niezdolności do pracy, np. w przypadku nieszczęśliwego wypadku. Z odliczeń podatku mogą skorzystać także osoby samotne i wymagające pomocy. Chodzi tu o wszelkie koszty związane z opieką. Dotyczy to również wydatków na pomoc domową. Od podatku odpisać można również dobrowolne składki na dodatkowe zabezpieczenie emerytalne, koszty wychowania dzieci oraz kwotę na zakup domu lub mieszkania. Osoby ubezpieczone prywatnie, a więc poza ustawową kasą chorych, mają prawo odliczyć od podatku składki nie tylko za siebie, ale również za współmałżonka oraz za dzieci.

Tabela 6: Opodatkowanie wynagrodzenia pracownika w Niemczech – studium przypadku

Wyszczególnienie	Wartość*
Płaca brutto	2530 € (10373 zł)
Podatek dochodowy (14%), zawiera:	350 € (1435 zł)
• podatek kościelny	29 € (118,90 zł)
• podatek solidarnościowy	17,90 € (73,39 zł)
Ubezpieczenie zdrowotne	pracownik 199,87 € (819,47 zł) pracodawca 177,10 € (726,11 zł)
Ubezpieczenie emerytalno-rentowe	pracownik 251,74 € (1032,13 zł) pracodawca 251,74 € (1032,13 zł)
Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia	pracownik 35,42 € (145,22 zł) pracodawca 35,42 € (145,22 zł)
Ubezpieczenie opiekuńcze	pracownik 30,99 € (127,06 zł) pracodawca 24,67 € (101,15 zł)
Płaca netto	1639 € (6719,90 zł)

*według kursu, z dnia 12 kwietnia 2012r, 1€=4,10 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.finanzamt.de, 12.03.2013

Jak wynika z tabeli 4, płaca netto w płacy brutto stanowi 64,8%. Zatem 35,2% to obciążenia podatkowe i paropodatkowe. Pewnym zaskoczeniem może być podatek solidarnościowy oraz kościelny. Podatek solidarnościowy (Solidaritätszuschlag) to podatek płacony przez pracowników zachodnich Landów na rzecz wschodnich Niemiec. Podatek

⁹ J. Gawryś, E. Muc, *Jak zorganizować własną firmę i pomnożyć majątek*, KaBe, Krosno 2011, s. 49.

solidarnościowy służy zniwelowaniu różnic w infrastrukturze pomiędzy wschodem a zachodem i został wprowadzony po zjednoczeniu Niemiec. Jego wysokość wynosi 5,5% podatku dochodowego. Pomimo wielu sprzeciwów po stronie zachodniej Niemiec i krytyki tej formy obciążenia podatkowego, podatek solidarnościowy będzie obowiązywał w Niemczech przynajmniej do 2019 roku.

Kirchensteuer (podatek kościelny) płacą tylko te osoby, które oficjalnie zadeklarują w Niemczech przynależność do religii. Wysokość podatku kościelnego waha się w zależności od Landu pomiędzy 8% a 9% podstawy wymiaru. Każdy Land wyznacza swoją wysokość podatku kościelnego, ale zawsze nalicza się go proporcjonalnie do podatku dochodowego. W Landzie Bayern i Baden-Württemberg wynosi 8 %, a we wszystkich innych Landach 9%.

Tabela 5. Opodatkowanie wynagrodzenia pracownika w Polsce – studium przypadku

Wyszczególnienie	Wartość
Płaca brutto	10373 zł
Ubezpieczenie społeczne, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • emerytalne • rentowe • wypadkowe • chorobowe 	pracownik (9,76%) 1012,40 zł pracodawca (9,76%) 1012,40 zł pracownik (1,5%) 155,60 zł pracodawca (6,5%) 674,24 zł pracownik (1,67%) 173,22 zł pracownik (2,45%) 254,14 zł
Ubezpieczenie zdrowotne (10373-1012,40-155,60-254,14)*9%	805,57 zł
Koszty uzyskania przychodu (urzędowe – 111,25 lub gdy pracownik dojeżdża z innej miejscowości 139,06 zł)	111,25 zł
Podatek dochodowy bez ulgi z tytułu ubezp. Zdrowotnego (10373-1422,14-111,25)*18%-zmniejszenie podatku (46,30)	1544,83 zł
Odliczenie od podatku ulgi z tytułu ubezp. zdrowotnego (1422,14*7,75%)	693,69 zł
Składka na Fundusz Pracy (10373*2,45%)	pracodawca 254,14 zł
Składka na FGŚP (0,1%*10373)	pracodawca 10,37 zł
Zaliczka na podatek dochodowy (1544,83-693,69)	851 zł (do pełnych złotych)
Płaca netto (10373-1422,14-805,57-693,69)	7451,60 zł

Zródło: obliczenia własne

W polskich uwarunkowaniach fiskalnych, jak wynika z powyższej tabeli, płaca netto stanowi 71,8% wynagrodzenia brutto, zatem relacja ta jest zbliżona do niemieckiej (64,8%). Według P. Skwirowskiego w Polsce, na tle innych krajów Unii Europejskiej, podatki i składki nakładane na płace nie są już takie wysokie¹⁰. Polska zajęła 11. miejsce na 27 krajów Unii. To bardzo dobry wynik według P. Skwirowskiego. Unijna średnia to 70%. pensji brutto pozostającej w kieszeni obywatela. W większość krajów Unii Europejskiej stosuje różne rozwiązania prorodzinne. W wielu krajach, m.in. w Holandii, Portugalii, Francji i

¹⁰ P. Skwirowski, *Polskie podatki nie są wysokie. Pensje brutto wyższe niż w UE*, „Gazeta Wyborcza” z dnia 9.04.2010r

Luksemburgu, wspólnie rozliczać mogą się też pary, które formalnie małżeństwem nie są, lecz swój związek zarejestrowały w sądzie lub mieszkają ze sobą przez określony czas. We Francji z prorodzinnych rozwiązań mogą korzystać także osoby tej samej płci.

Tabela 6. Wartość wybranych wskaźników dla Polski i Niemiec

Wskaźniki	Polska	Niemcy
Płaca netto/płaca brutto	0,718	0,648
Koszty pracodawcy/płaca brutto	0,205	0,193
Koszty pracownika/płaca brutto	0,148	0,205
Podatek dochodowy/płaca brutto	0,082	0,14

Źródło: obliczenia własne na podstawie tabeli 4 i 5.

Mimo znaczących różnic w strukturze wynagrodzenia dla Polski i Niemiec, zaskakujący poziom przyjmują wskaźniki w tabeli 6. Okazuje się bowiem, że na kanwie suwerenności w obrębie kształtowania polityki fiskalnej relacja podatku dochodowego wobec płacy brutto dla Polski (8,2%) oraz dla Niemiec (14%) są różne. Pozostałe współczynniki również przyjmują również odmienny poziom, co potwierdza hipotezę postawioną na początku opracowania o znaczących różnicach w polityce podatkowej wobec wynagrodzenia pracownika w Polsce i Niemczech.

Podsumowanie i wnioski

Przedmiotem polityki fiskalnej jest m.in. kształtowanie systemu i metod podatkowych w celu zapewnienia dochodów budżetowi państwa na realizację zadań. System podatkowy staje się konkurencyjny (tzn. nie wzbudza strachu przed poddaniem się restrykcjom podatkowym), jeśli jest względnie tani dla podatników, posiada reputację systemu otwartego na przedsiębiorczość i stabilnego, tj. dającego gwarancje bezpieczeństwa dla długofalowej działalności gospodarczej. Analiza dokonana w niniejszym opracowaniu dowiodła, iż w fiskalizmie wynagrodzenia polskiego i niemieckiego nie ma praktycznie żadnych różnic, przyjmując za kryterium poziom obciążeń.

Podatki dochodowe w Polsce osiągnęły stan wymagający poprawy systemowej zarówno w sferze regulacji, jak i stosowania prawa przez administrację. W stosunku do niemieckiego systemu podatkowego, polski jest archaiczny, bazuje na konstrukcjach legalnych, głęboko ingerujących w treść zdarzeń gospodarczych, czego przykładem może być definicja kosztów uzyskania przychodów. Prawo „dnia codziennego”, którego adresatem jest prawie każdy dorosły obywatel, osiągnęło stopień zagmatwania niemal wyłączający jego prawidłowe stosowanie bez pomocy eksperta.

Polityce fiskalnej powinna przyświecać szersza wizja, niż tylko konieczność zaspokojenia bieżących potrzeb budżetowych czy eliminacja pojedynczych niedogodności w miarę ich zgłaszania przez różne środowiska. Polityka ta jest narzędziem służącym do

zdobywania przewagi konkurencyjnej w warunkach globalnej rywalizacji gospodarek. Państwa, w tym Polska i Niemcy, często stosują rywalizację podatkową na granicy zobowiązań wynikających z umów międzynarodowych. Celem konkurencji podatkowej między państwami jest przyciągnięcie jak największego strumienia globalnej aktywności gospodarczej, których uczestnikami są podmioty rezydujące na danym terytorium

Bibliografia

- Bil J., Cisz K. (red.) (2006), Gospodarka Niemiec a kraje Europy Środkowej i Wschodniej, SGH, Warszawa.*
Carlsson P. (2008), Kształtowanie wynagrodzeń, BL Info Polska, Białystok.
Gawrys J., Muc E. (2011), Jak zorganizować własną firmę i pomnożyć majątek, KaBe, Krosno.
Gelles K. (red.) (2012), Republika Federalna Niemiec. Ustrój, społeczeństwo, gospodarka, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław .
Informacje o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju, (2012), GUS, Warszawa.
Juchnowicz M. (red.), (2005), Wynagrodzenie w małych i średnich firmach, Raport IPiSS, Zeszyt nr 27, Warszawa.
Kłosiński K. A., (2011), Japonia, Niemcy. Odzyskany honor w rozwoju gospodarczym, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin.
Sasin W., (2012), Wszystko o płacach, Wydawnictwo Sigma, Skierniewice.
Sytuacja społeczno-gospodarcza Polski, (2012) Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych – tekst jednolity (Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176.)